
EVEREST

1310

tamadres.com

ADALET AĞAOĞLU

Ankara'nın Nallıhan ilçesinde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra ortaokula gidebilmesi için aile Ankara'ya göçtü (1938). Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamladı. Ankara D'TCF'nin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi (1950). Açılan bir sınavla Ankara Radyosu'na girdi. Kuruluşundan sonra TRT'de çeşitli görevlerde bulundu (1951-1970). TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'ndan kurumun özerkliğine el konulması sonucu istifa etti. Öğrencilik yıllarında başladığı yazarlığı başka hiçbir işle paylaşmadan sürdürdü. Radyo ve sahne oyunlarını romanları, öykü, anı ve deneme kitapları izledi. Bu çalışmalarında toplumumuzdaki değişim ve dönüşümlere duyarlı yaklaşımlarıyla dikkat çekti. 1973'te yayınlanan ilk romanı *Ölmeye Yatmak*'tır. Daha sonra edebiyatın diğer türlerinde yazmayı sürdürdü. Değişimler konusunda edebiyatın yapısal durumu bakımından da arayışçı davranarak, kendine özgü anlatım biçimleri geliştirdi.

tamadres.com

ADALET AĞAOĞLU

GEÇERKEN

tamadres.com

§

Yayın No: 1310
Türkçe Edebiyat: 483

Geçerken
Adalet Ağaoğlu

Yayına hazırlayan: Didem Ünal Biçicioğlu
Sayfa tasarımı: Atahan Sıralar

© 2014, Adalet Ağaoğlu
© 2014, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.
Bu yapıtın yayın hakkı Adalet Ağaoğlu'nun temsilcisi
Telif Hakları ONK Ajans Ltd. Şti.'den devralınmıştır.

1. Basım: Temmuz 2014
ISBN: 978 - 605 - 141 - 750 - 9
Sertifika no: 10905

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa sertifika no: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi, No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110
Fatih-İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

Yeni Basım İçin Önsöz.....	7
Yepyeni Bir Basıma Yepyeni Ek Bir Sunuş	11
“Köy Edebiyatı”	13
“Türk Romanının Bugün Bulunduğu Nokta ve Geleceği”	16
Oyun Yazarının Eğitimi.....	20
Kim Neyi Yazacak.....	25
Sanatın Özgür Dili.....	31
Yazarlık Direnci.....	35
Romanlarımızda Aysel	38
Yazar Duyarlığı.....	44
Benim Yöntemim Neredeyse Yöntemsizlik	52
Yara.....	62
Sürekli Arayış	66
Edebiyatta Cinsellik İrdelenirken.....	70

Roman Dilinden TV Filmine.....	78
Saf Okura Safiyane Kitaplar.....	83
“Genç Meslekdaşım”.....	88
Başucu Kitapları	92
Bir ‘Yenilgi’nin İrdelenmesi	97
Edebiyatın Kendi Olayı.....	104
“Türk Romanının Bugünkü Görünümü?”	109
“Kimileri Boşladım, Borçlarım Kimedir?”	112
Necatigil’in Radyo Oyunlarını Kendi Şiirleriyle Okumak....	118
Latin Amerika Edebiyatı.....	125
Romanın Ölümü Dirimi	131
“Bellenmiş Aşmak”	137
Konuk Odalarında.....	142
İki Nokta Üstüste	146
Yazarımızın Bugünkü Durumu ve Okur Olmanın Önemi ...	155
Aydınlanma Ânları	164
Topluca Dinleme Geleneği	172
“Edeplince Erotik”	176
Yazarlar, Anaları ve Anıları.....	180
Günümüz Gerçekliği ve Kafka.....	184
Üç Beş Kişi’nin Oluşumu.....	195
Notlarımdan	199
Dizin	211

YENİ BASIM İÇİN ÖNSÖZ

Geçerken'in ilk basımının girişine özetle şunları yazmışım: “Bu kitapta, zaman aralıklarıyla çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış yazılarımdan bazıları yer alıyor. Bunların arasında hiçbir yerde yayımlanmamış birkaç yazım da var.”

Bu birkaç yazının, o zamanlar için, “Oyun Yazarının Eğitimi”, “Latin Amerika Edebiyatı”, bir bölümüyle “Edebiyatta Cinsellik İrdelenirken” ve “Notlarımdan” başlıkları altındaki deneme ve değerlendirmelerim olduğunu burda belirteyim.

Aynı giriş yazısında şunları da demişim:

“Bu derlemeyi yaparken, eskiden dile getirdiğim kimi düşüncelerimi şimdi pek de benimsemediğimi gördüm. Ama bu tür kitaplar, edebiyat, sanat sorunlarına yaklaşım açısından olduğu kadar, bir anlamda yazarın kendisi üstüne de tarih düşmesi olduğu için, bugün artık aynen benimsemediğim ya da artık hiç sorun edinmediğim görüşlerime ilişmedim. Buna karşın, söylemek istediğimi kötü anlattığıma inandığım noktalarda bazı düzeltmeler yaptım. (...) *Geçerken*, istesem de ortadan kaldıramayacağım bir toplamın parçası.”

Açıkçası, kitabı bu yeni yayın için basıma hazırlarken, dn aynen benimsemediğimi söylediğim düşüncelerimin neler olduğunu bulamadım, anlayamadım. Tam karşıtı, değindiğim her şey bugün daha geçerliymiş gibi geldi bana. Anlatım olarak ise, bu yeni basımda, birkaç sözcük dışında, hiçbir değiştirme yapmadım.

İlk basımın giriş yazısı şöyle bitiyordu:

“Edebiyatın, sanatın güncel ya da genel sorunları üstüne çeşitli düşüncelerimiz, anlık tepkilerimiz, ağdaş incelemecinin önündeki pek çok anahtardan en önemlisi değilse bile, herhalde ilerinden bir tanesidir. Derlemeyi, řu ya da bu açıdan edebiyat düşüncemize herhangi bir katkısı olabilir umuduyla sunuyorum.

Büyükdere, 1986.”

On yıl önceki bu satırlarımda alttan alta okurdan, ama asıl edebiyat incelemecisinden sanki bir özür dileme tonu gizlendiğini seziyorum. Edebiyatının sorun edindiklerini, romanı, hikyesi, oyunu, şiiri dışında, ayrıca açıklaması, yetmedi, bir de bunları kitap halinde yayımlatması sumuş gibi... O zamanlar yaratıcı yazarı kuşatan böyle mırıltılar gerçekten vardı. Bu nedenle de ben, *Geçerken*’i yeni bir göze aliş duygusuyla hazırlamıştım. Bugünse bu, hiçbir açıdan sorunum bile değil.

Bir yazar, yazarlık üstüne deneyimlerini ve bu kitabın içindeki 1975-85 yılları arasında yazılmış birkaç yazıda sık sık değindiğim gibi, yazarken öğrendiklerini de yazarak btnlenebilir. Bunu söylemenin yazara düşüp düşmediğini ise, yıllardır dile getirdiklerinin nasıl değerlendirildiği belirler.

Geçerken’in ilk yayımından yedi yıl sonra, yeni değini, deneme ve syleşilerimden bazılarını *Karşılaşmalar* adı altında toplamıştım.*

* YKY, 1993.

Geçerken'den öğrendiklerimle, onun alçakgönüllü gerekçelerine hiç de alttan almayı gerektirmeyen yenilerini ekleyerek. Çevreme bakıyorum: Bu kitaplarda sayıp döktüğüm gerekçeler her gün biraz daha önem kazanıyor.

Bu arada, yazının ve hayatın içinden geçerken karşılaşmalarım da elbette sürüyor.

Geçerken, denemelerim açısından bir ilk adımdı. Karşılaşmalar'ım ise, bir yürüyüş, diyelim.

Bu kitabın ilk basımı, benden sonra gelen yazarlara, 'yazarak öğrenmenin' faziletinden sözaçmıştı. Ne yandan geldiğini onlar itiraf etmeseler de ben, fısıltılarımın kendileri tarafından işitildiğini çok iyi biliyorum. O nedenle de *Geçerken*'i bu yeni basıma daha hoş bir duyguyla hazırladım.

Büyükdere, 1996

Heves bu ya, *Geçerken*'in bu yeni basımına ek bir **değini** de şöyle olsa olmaz mı yani, demekteyim. Akla takılma hali...

Şimdi artık 2008 yılının Nisan ayındayız. Bu kitaptaki deneme ve **değini**'lerimin ilk yayını üstünden 22 yıl geçmiş! Nerdeyse bir ömür. Yazarı olan bendeniz ise hâlâ hayatta, ikinci ömrünü yaşamakta, yazılı anlatının yollarıyla büsbütün hesaplaşıp durmaktayım.

Buradaki ilk deneme ve **değini**'lerimi izleyen *Karşılaşmalar*, *Başka Karşılaşmalar* hele hele birçok okurun 2002'deki yayınından nerdeyse habersiz bırakıldığı *Öyle Kargaşada Böyle Karşılaşmalar*'daki yazılarımla yeniden tanışmanın merakına yakalandım. 22 yıl öncesi... Acaba edebiyatın başka disiplinlerle paslaşmaları üstünde neden, nasıl durmuşum? Bu ilişkilerden

doğma şeyler üstünde neler düşünmüşüm? Günübirlik kültürel olay ve olgulara da değinme ihtiyacını neden duymuşum?

Geçmişin deneme ve **değini**'lerinin ok uçlarından dönüp dolaşarak şimdiki arayış. İşte, işte *Geçerken*'deki bir yazımın başlığı "Sürekli Arayış". Altına yazıldığı yılı da kondurmuşum; 1979. Burada şöyle bir şey söylemişim: "(...) Uygarlığın en ileri aşaması insanı bir kişilik, bir kişi haline getirebilmekse, içinde yaşadığımız zaman, tam bunu gerçekleştirmekle yoketmenin bıçak sırtında duruyor sanki. İnsan, hiç olmadığı oranda kendine yabancılaşırken, hiç olmadığı oranda da kendini yeniden keşfe çıkmıştır. Hoş zaten, onca keşif, kişinin kendini keşfe çıkmasına da yaramayacaksa, hiçbir şeye yaramamış olacaktır. Ya da salt bir şeye: Bulguların; atomun, uzay silahlarının kendini, insanı yoketmesine. (...)"

Toplu kıyımlar çağı: Ürpermekteyim. Biliniyor işte.. Artık görülmüştür.

Kendine bakıp GÖRMEK de bu ya: *Geçerken* yazılıp geçilenlere **DEĞİNİ** diyerek, böyle bir "türü", bu kavramı edebiyatımıza armağan etmiş bulunduğumu anlamış bulunmaktayım. Bu da beni çocuklar gibi sevindirmiştir. Çünkü son yıllarda yayınlanan bazı "deneme" kitaplarına **değini** etiketi de takılmaya başlanmıştır. Tıpkı "Aydınlanma Anları"nın kullanıma girmiş bulunması gibi.

Canım işte 22 yıl önce *Geçerken* denilip geçilmese olmaz mı sanki?

İstanbul, 2008

YEPYENİ BİR BASIMA YEPYENİ EK BİR SUNUŞ

Geçerken'deki deneme-değınilerimin ilk basımı taa 1986'da yapılmıştı. İkincisi yeni bir yayınevinde tam 10 yıl sonra, 1996'da...

Deneme ve değınilerin kaderi budur, demeye değer. Çünkü bu kitabımın üçüncüsü, derken dördüncüsü yine başka bir yayınevinde tam 2008 yılında, **Yeni Bir Basım İçin Önsöz** bu en sonuncu basımındaki olup (2008), o günden buyana (2014) aradan tam 28 yıl geçmiş. Elinizdeki bu yepyeni basımı da, bundan böyle *Karşılaşmalar* dizilerini de peşine takmış haliyle yine ve bu sefer gerçekten yepyeni bir yayınevim olan Everest'te hayata kavuşmaktadır. Bunca yıl sonra sadece 4. basım... Romanlarıma bakıyorum, 1970'lerden bugünlere 29. basımlara kadar yolalabilmiş olanları var ve ben hâlâ en sonuncu deme kitabım *Yeni Karşılaşmalar*'dan (2011) sonra hâlâ daha deneme ve değıniler yazma hevesleri içindeyim. Kimbilir, belki de ben bu en yepyeni yayınevimde ilk basımı yapılan *Dert Dinleme Uzmanı* romanımla bu hevesimi susturmak istemişimdir... Denemelerimin başına gelenler, bunun da başına gelme bari kaygısını taşıyarak...

Etiler, Haziran 2014

“KÖY EDEBİYATI”

“Bugün Türk edebiyatında köy gerçeklerini konu alan hikâye ve romanların durumu ve işlevi sizce nedir? Bazı yazarlarımızın son zamanlarda ileri sürdüğü gibi, köy edebiyatının bugün artık bir anlamı olmadığı yolundaki düşüncelyi doğru buluyor musunuz?”

Sorunun ikinci bölümünde sözü edilen ‘köy edebiyatı’nın tümü ‘köy gerçekleri’ni mi konu alıyor? Böyle diyebilir miyiz? (Bence bütün sorun ‘konu almak’tan çıkıyor). Yoksa, içlerinde bu gerçekleri yakalayan, sezdirenen bazı örnekler olduğu gibi, köyü toprak damıyla, köylüyü köylüceyle ışık altına tuttuğunu sanan bir gerçeğin yansıtılmasında bunu yeterli bulan örneklerimizin çoğunlukta oluşu mu bu soruların nedeni?

Türkiye’de kırsal kesim bugün nüfusun yarısına düşmüş olsa da, bundan on yıl sonra bu oranın yüzde yirmi beşe düşeceği hesap edilse ya da “orda, uzakta...” bir tek köy kalsa da, ne bilirim o zaman da bu köyden eli kalem tutan bir köylünün çıkmayaca-